

Norges vassdrags- og energidirektorat Region Øst
Postboks 4223
2307 HAMAR

Saksbehandler, innvalgstelefon
Ola Hegge, 61 26 60 61

Vilkårsrevisjon for konsesjon for regulering av Savalen, Unndalen mv. og for delvis overføring av Glomma til Rendalen - høringsuttalelse

Vi viser til NVEs brev av 17.01.19 med oversendelse av revisjonsdokument fra Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) for reguleringene av Savalen, Fundinmagasinet og for delvis overføring av Glomma til Rendalen.

Ved revisjonen forutsetter vi at det innføres standard naturforvaltningsvilkår som blir gjeldende for hele det området som berøres av konsesjonen. Dette er viktig for å sikre muligheten til oppfølgende undersøkelser og gode avbøtende tiltak.

Fundin og Savallen

Villrein

Undersøkelser av reinens arealbruk i Knutshø-området viser at reinen har hatt en begrenset arealbruk de siste årene og at betydelige og i utgangspunktet velegnede arealer har vært lite brukt, og at det har sammenheng med at områdene er vanskelig tilgjengelige. Samtidig er det dokumentert tydelig nedgang i kalvetall og kroppslige kondisjonsparametere, noe som tyder på at beite i de områdene som benyttes av reinen ikke er tilstrekkelige. Resultatene gir en tydelig bekreftelse på viktigheten av at trekk- og utvekslingsområder mellom vitale funksjonsområder for reinen fungerer.

I rapporten fremheves det at traktene rundt den søndre delen av Fundin er et viktig knutepunkt for reinen i Knutshø. Det er flere forhold som skaper barrierevirkning for reinstrekkene i Knutshøområdet. Etablerte veier og ferdsel er en betydelig årsak, men også reguleringsinngrepet medfører begrensninger for reinens mulighet til å trekke mellom de ulike deler av leveområdet. Reguleringen av Fundin har redusert øst-vesttrekket, siden flere av de gamle trekkvegene i dag ligger under høyeste regulerte vannstand. Videre går elveløpet fra Fundin åpent om vinteren ned til Meløysetra. Snødrift bidrar til at det bygges opp skavler langs elveløpet og kan enkelte år medføre at det er en betydelig oppising i elveløpet. Trekk-korridoren er i bruk, men GPS-dataene viser tydelig at dette er en viktig flaskehals i Knutshøområdet. Skulle trekket her opphøre vil reinen være avskåret fra store arealer og ressurser, noe som kan føre til at også trekket videre østover mot Kvikneskogen vil vanskeliggjøres.

Som en del av de nye konsesjonsvilkårene for reguleringen av Fundinmagasinet må det tas inn hjemler som gir adgang til å pålegge regulanten videre utredning og gjennomføring av tiltak som kan bedre villreinens trekkmuligheter forbi Fundin/Einunna, herunder delta i fellesfinansiering av et ev. helhetlig utredning av slike tiltak i området.

Minstevannføringer

Eksisterende minstevannføring ut av Fundin er 0,3 m³/sek. Det er 3 ganger høyere enn alminnelig lavvannføring som i følge GLBs revisjonsdokument er 0,1 m³/sek, men kun en sjettedel av Q95-sommer som er oppgitt til 1,8 m³/sek. Revisjonsdokumentet gir ikke noe godt grunnlag for å vurdere effekten av ulike minstevannføringer fra Fundin. Vi synes dette er en svakhet. Som et minimum bør det i revisjonssaker foreligge dronefilming av ulike vannslipp slik at effekten av vannslippet kan vurderes visuelt. Ut fra eksisterende vurderingsgrunnlag har vi ikke grunnlag for å foreslå endringer i minstevannføringen ut fra Fundin.

Når det gjelder strekningen i Einunna nedstrøms inntaket til overføringen til Savalen og Sevilla fra Savalen og ned til Glomma er det i dag ikke krav om minstevannføring og disse elvestrekningene har kun vannføring fra et begrenset lokaltilsig. Å innføre minstevannslipp på disse elvestrekningene vil utvilsomt øke elvestrekningenes økologiske tilstand. Minstevannslipp forbi overføringen og fra Savalen vil imidlertid innebære at vannet ikke blir utnyttet i Savalen kraftverk og derved medføre betydelig produksjonstap. I følge revisjonsdokumentet vil produksjonstapet ved slipp av en vannføring tilsvarende Q95 forbi overføringen fra Einunna være 27,9 GWh/år. De aktuelle elvestrekningene har ikke naturforekomster av spesielt stor verdi. Elveløpet i Sevilla er dessuten over tid uten vannslipp blitt relativt igjengrodd. Det er vår vurdering at miljøgevinstene ved å innføre minstevannslipp på de to nevnte strekningene ikke er tilstrekkelig til å forsvare det krafttapet minstevannslippet vil medføre.

Krav til oppfylling av Fundin og Savalen

Fundin reguleres 11 m. Det er reist krav om at det gis bestemmelser om oppfylling av Fundin og Savalen om våren/sommeren. GLB har motsatt seg at det stilles konkrete krav om oppfylling til et visst nivå til fastsatt tid, da det vil kunne medføre at de ikke kan utnytte hele magasinvolumene fordi de må legge igjen vann i tilfelle lite tilsig kommende vår. Vi ser at dette vil være en betydelig innskrenkning av muligheten til å benytte de konsesjonsgitte reguleringshøydene. Vi mener likevel det av hensyn til landskapsvirkning og bunndyrproduksjon/fisk bør være en raskest mulig oppfylling til en god sommervannstand som holdes gjennom sommeren. Vannstanden om sommeren bør ikke underskride en meter under HRV. Det vil også gi tilstrekkelig rom for effektkjøring av Savalen kraftverk. Vi vil foreslå at i stedet for å datofeste når sommervannstand skal være nådd noe som vil medføre begrensninger i å utnytte hele magasinvolumet om vinteren, bør det stilles krav som begrenser tappingen i perioden 15. mai – 15. september dersom vannstanden i magasinene underskrider HRV – 1 m. For Fundins tilfelle bør det i denne perioden kun tappes minstevannføringen på 0,3 m³/sek når vannstanden er lavere enn HRV – 1 m, mens det fra Savalen ikke tappes vann når vannstanden er lavere enn dette nivået.

Rendalsoverføringen

Minstevannføring

Minstevannføringen forbi inntaksdammen til Rendalsoverføringen er 10 m³/sek hele året. Q-95 er ved høyegga oppgitt å være 13 m³/sek. Fra lavvannsperiodens slutt og fram til 1. september må det dessuten slippes tilstrekkelig vann over Høyegga til at summen av vannføringen fra Atna målt ved Fossum og vannslippet over Høyegga ikke underskrider 40 m³/sek.

Vannføringen i Glomma nedstrøms Høyegga er betydelig redusert av Rendalsoverføringen. Revisjonsdokumentet gir ikke et godt grunnlag til å vurdere virkningen av ulike størrelser på minstevannslippet forbi Høyegga. Det foreligger krav om at minstevannslippet heves til Q-95. Glomma er en stor elv med langtvandrende fiskebestander. Fiskesamfunnet i vassdraget har stor naturfaglig verdi, og fisket i vassdraget har også stor rekreasjonsverdi. Det har derfor stor betydning at elvestrekningen nedstrøms Høyegga fungerer godt. Vi mener derfor økt minstevannslipp fra Høyegga bør vurderes. Slipp av minstevann er ofte det mest kostbare, men også mest effektive miljøforbedrende tiltak i regulerte vassdrag. Fastsettelse av krav om minstevannføring bør derfor baseres på et godt beslutningsgrunnlag. Vi anbefaler at det framskaffes et bedre beslutningsgrunnlag gjennom dronofilmning av elvestrekningen nedenfor Høyegga på ulike vannføringer før det tas stilling til endelig reglement for minstevannslippet. Aktuelle vannføringer å filme kan være 10, 13 og 15 m³/sek.

For å unngå stranding av fisk og bunndyr er det viktig å unngå brå vannføringsreduksjoner nedstrøms Høyegga. I gjeldende konsesjon er det tatt inn en bestemmelse om at vannføringsendringer målt på etablerte målepunkt ikke skal skje raskere enn 15 cm/t. Denne endringshastigheten tilsvarer øvre grense av hva som regnes som akseptabelt. GLB oppgir i revisjonsdokumentet at de bruker et målepunkt ved Barkald som ligger 6,5 km nedenfor Høyegga som referansepunkt for å kontrollere at kravet er oppfylt. Vi synes dette er langt fra dammen, da vi antar at hastigheten på vannføringsendringene er større nærmere dammen. Vi vil foreslå at det kreves opprettet et nytt målepunkt relativt nær dammen, hvor bestemmelsen skal overholdes.

Når det gjelder tiltak for å sikre seg mot brå vannføringsendringer i Glomma og Rena som følge av driftstopp i Rendalen kraftverk viser vi til vår uttalelse av 01.04.19 til planendringssøknad vedrørende Rendalen kraftverk.

Biotoptiltak

På minstevannstrekningen nedenfor Høyegga kan det være aktuelt med biotoptiltak/løpskorreksjoner for å bedre forholdene for fisk i elva. Tilsvarende kan det være aktuelt med biotoptiltak i Rena nedstrøms utløpet av Rena kraftverk for å kompensere for effekter av sikringstiltak som ble gjort for å begrense flom- og erosjonsskader av Rendalsoverføringen i Rena. Ny konsesjon må inneholde nødvendige hjemler for å pålegge slike tiltak.

Fiskepassasje

Det er av stor viktighet at det er en velfungerende to-veis fiskepassasje forbi dammen ved Høyegga. Fiskepassasjen er de senere år blitt utbedret og fått klart forbedret funksjon. GLB er pålagt å utarbeide en plan for forbedring av vandringsmuligheten for fisk forbi flere dammer i Glommavassdraget, deriblant Høyegga. Fylkesmannen har fått oversendt planen som gjelder Høyegga. Planen peker på flere mulige forbedringstiltak. Disse tiltakene omfatter også tiltak utenfor selve fiskepassasjen, som endret lukemanøvrering som f.eks. overflatetapping gjennom en klappluke. Ny konsesjon må inneholde nødvendige hjemler for å pålegge tiltak som sikrer trygg opp- og nedvandring, herunder tiltak som omfatter instruks/prosedyre for bruk av damluker og om nødvendig endring/utbedring/ombygging av damluker. I tillegg må det også gis hjemmel for å pålegge sperreanordning foran inntak til Rendalsoverføringen/Rendalen kraftverk dersom det viser seg at nedvandrende fisk går inn i kraftverket.

Konklusjon

Fylkesmannen ser følgende behov for endring av Konsesjonsvilkårene:

- Standard naturforvaltningsvilkår

- Hjemler til å pålegge biotoptiltak
- hjemmel til å pålegge videre utredning og gjennomføring av tiltak som kan bedre villreinens trekkmuligheter forbi Fundin/Einunna, herunder delta i fellesfinansiering av et ev. helhetlig utredning av slike tiltak i området
- Fra Savalen skal det i perioden 15. mai – 15. september ikke tappes dersom vannstanden i magasinet underskrider HRV – 1 m
- Fra Fundin skal det i perioden 15. mai – 15. september kun tappes minstevannføringen på 0,3 m³/sek dersom vannstanden i magasinet underskrider HRV – 1 m.
- Hjemler for å pålegge nødvendige tiltak for å sikre trygg to-veis fiskevandring forbi dammen ved Høyegga, herunder fisketrapp/fiskepassasje, samt nødvendige tiltak knyttet til utforming av luker og vannløp og manøvrering av luker.
- Hjemmel for å pålegge fiskesperre ved inntaket til Rendalsoverføringen/Rendalen kraftverk.

I tillegg mener vi det må vurderes å øke minstevannslippet forbi Høyegga, men at beslutningsgrunnlaget for å fastsette minstevannslippet først bør styrkes. Det bør være mulig å gjøre innværende sommer slik at det foreligger f.eks. ved en ev. revisjonsbefaring. Dette kunne med fordel også vært gjort i Einunna.

Med hilsen

Tore Pedersen (e.f.)
avdelingsdirektør

Ola Hegge
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent